

dátum: 1997.06.03.

Eörsi István

A szabadság titokzatos bája

- A Szabadság titokzatos bája című kötet válogatás húsz év anyagából. Mit gondolt közben?
- Már tavaly is, amikor harminc év publicisztikai terméséből szedtem össze egy kötetre valót, válogatás közben hallani véltem Füst Milán sóhaját: „Ez mind én voltam egykor”. Így hát idén, az 1967 és 1997 között írott esszékkel, kritikákkal és portrékkal szembesülve már nem lepődtem meg, amikor újra feltámadt bennem ez a nosztalgiákból és öniróniából szőtt álmélkodás.
- Gondolom, sokféle kérdés foglalkoztatta közben.
- Az efféle válogatások nemcsak a szerző vénségét dokumentálják, hanem elsősorban azt a kérdést vetik fel, hogy létezik-e az illető egyáltalán. Az esszéíró és kritikus – akárcsak a költő és publicista –, amikor ír valamiről, nem egyszerűen ezt a valamit szeretné kifejezni, hanem ezzel együtt önmagát is, pontosabban: csak rá jellemző, összezsúrolhatatlan viszonyát a szóban forgó valamihez. Ha ez a viszony a változó időben és a különféle – etikai, politikai, művészi – témák sokaságában ugyanarra a személyre vall, és ha ennek a személynek a változásai organikusnak, tehát a történelem és a jellem összjátékából eredőnek tetszenek, akkor az írások gyűjteménye végül egy létező embert állít az olvasó elé. Az „Ez mind én voltam egykor” felismerése akkor okoz örömet, ha a mind szó és az én szó egyaránt nagy hangsúlyt kap, de nem egymás rovására.
- Az bizonyos, hogy a kötetben nagyon ott van az elmúlt húsz év.
- Ennek a könyvemnek – akárcsak tavalyi publicisztikai gyűjteményemnek, Az ötlábú báránynak – egy szempontból feltétlenül dokumentumértéke van. Kitészik belőle, hogy az értelmiség túlnyomó többsége a Kádár-korszakban homályos és pontatlan elképzeléseket dajkált kedvenc metaforájáról, a falakról. A falak, amelyekig a konszenzuson belül e metafora bajnokai szerint el lehet és el is kell menni, nem voltak olyan megátalkodottan szilárdak, mint ahogy hitték. Időnként hátráltak, vagy hátrébb lehetett tolni őket, máskor elasztikusoknak és benyomhatóknak bizonyultak, szerencsés pillanatokban át lehetett bújni a réseik közt, sőt, ha az ember átugrotta őket, akkor a falak őrzői olykor félrenéztek zavarukban.
- Az anyag elrendezésében nem az időrendet követi. Miért nem?
- Tematikai és hangulati szempontokat követtem. Izgatottan várom, hogy a különféle ciklusokba rendezett írások egységet alkotnak-e a történelmi törésvonalak ellenére is. Leginkább annak örülnék, ha a címben jelzett érzület – a szabadság titokzatos bája – nem lenne idegen a kötettől. (Palatinus, 460 oldal, 1390 Ft)

V. L. M.